

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
1.	Uwaga ogólna	<p>Doświadczenie dotychczasowych perspektyw finansowych wskazuje, że wśród beneficjentów programów operacyjnych dominują podmioty z regionów najlepiej rozwiniętych. W mniejszym stopniu ze środków korzystają beneficjenci i ośrodki z regionów uboższych. Tym samym regiony przejściowe i lepiej rozwinięte jeszcze szybciej zwiększają przewagę nad uboższymi. Zjawisko takie zniekształca zasadę polityki spójności UE. Skutkuje również odwróceniem proporcji podziału środków zaplanowanej w programach regionalnych. Środki Funduszu Spójności i EFRR powinny służyć wyrównywaniu szans dla obszarów deprecjonowanych. W związku z powyższym, rekomendujemy rozważenie dedykowania części lub całości środków w programie FEnKS dla poszczególnych regionów (koperty regionalne). Byłyby to środki zagwarantowane dla beneficjentów i inwestycji z poszczególnych regionów. Powinny być one ustalone zgodnie z zasadami polityki spójności i ukierunkowane na niwelowanie różnic w infrastrukturze i rozwoju. Powinny mieć trwały charakter tj. nie ulegać łatwym realokacjom - tak jak w PROW 2014-2020. Natomiast zadaniem tych „kopert” powinno być zwiększanie spójności, a zatem przeznaczenie finansów na rozwój regionów biedniejszych i bardziej potrzebujących pomocy, z utrzymaniem preferencji koniecznych do realizacji polityki zrównoważonego rozwoju kraju.</p>	<p>W przypadku regionów najbiedniejszych, do jakich należy np. województwo podkarpackie, nie wystarczy dowartościowanie w ramach 40 % środków przeznaczonych na regiony. Dysproporcji rozwojowych nie zniweluje też program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027. Brak zagwarantowania dla regionów uboższych konkretnych środków w programach krajowych zniweluje cele zrównoważonego rozwoju kraju i może powodować pogłębienie dysproporcji między regionami.</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
2.	Uwaga ogólna	<p>Mając na uwadze, iż głównym celem programu FEnIKS jest poprawa warunków rozwoju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, rekomendujemy uwzględnienie dedykowanego wsparcia dla obszaru Bieszczad jako obszaru charakteryzującego się szczególnymi uwarunkowaniami środowiskowymi i przyrodniczymi. Te szczególne uwarunkowania determinują określone bariery w rozwoju społeczno – gospodarczym. Zapisanie w FENIKS dedykowanego wsparcia dla Bieszczadów, będzie działaniem spójnym z zapisami dokumentów strategicznych zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.</p>	<p>Bieszczady jako obszar ze szczególnymi uwarunkowaniami, został na poziomie krajowym objęty rządowym Programem dla Bieszczad. Program krajowy jest terytorialnie spójny z programem regionalnym tj. Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad. Uzyskana synergia przedsięwzięć podejmowanych z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego, wpływa na dynamizację rozwoju obszaru Bieszczad. Jednakże pomimo dotychczasowego wsparcia, obszar Bieszczad nadal wymaga kierowania działań interwencyjnych w szczególności w obszarach: zachowania bioróżnorodności przyrodniczej i krajobrazowej, poprawy stanu infrastruktury technicznej, rozwój dostępności komunikacyjnej, dostępności do usług społecznych i zdrowotnych, jak również wzmocnienia systemu ratownictwa.</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
3.	Uwaga ogólna	Nazwy wskaźników.	W tabelach wskaźnikowych należy przywołać polskie brzmienie wskaźników zamiast nazw anglojęzycznych.
4.	Uwaga ogólna	Projekt programu nieuwzględnienia wymiaru terytorialnego. Zapisy nie precyzują interwencji. W części projektu pn. „Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych” wskazano, że działania będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – m.in. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne w nich zawarte.	Mając na uwadze efektywne programowanie środków, niezbędne jest doprecyzowanie zapisów dotyczących wymiaru terytorialnego.
5.	2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności	Rekomenduje się uzupełnienie zakresu interwencji o finansowanie opracowania założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, realizowanych przez jst – jest to narzędzie polityki energetycznej jst, zgodnie z art. 19 <i>Prawa energetycznego</i> (Dz.U.2021.716 t.j.).	Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (MP z 2021 poz. 264), stanowi, iż „Kluczową kwestią, która pozwoli na efektywne wdrażanie Polityki energetycznej Polski do 2040 r. na poziomie regionalnym będzie zmiana obowiązującego systemu planowania pokrycia

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			<p>zapotrzebowania na paliwa i energię w gminach. Aktualnie zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego w wykonanie takich planów w skali kraju jest niskie, co może ograniczać rozwój gospodarczy i społeczny danego regionu. Takie plany pozwalają na zidentyfikowanie potrzeb i potencjałów, a następnie stanowią podstawę podejmowania inicjatyw budowy lub rozbudowy sieci ciepłowniczej, dystrybucji energii elektrycznej, czy dostępu do gazu ziemnego. Rozwój sieci ciepłowniczej ma szczególne znaczenie dla ograniczania niskiej emisji oraz zapobiega powstawaniu nowych źródeł emisji w wyniku rozbudowy infrastruktury mieszkaniowej. Rozwój sieci dystrybucyjnej energii elektrycznej i gazowej także ma znaczenie dla ograniczenia emisji z sektora bytowo-komunalnego, jak również stanowi bodziec do rozwoju działalności gospodarczej.</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			Obszary, które posiadają takie uzbrojenie są znacznie atrakcyjniejsze dla inwestorów niż te, do których konieczne jest doprowadzenie sieci. Ogromne znaczenie będzie mieć także aktywność jednostek samorządu terytorialnego na każdym poziomie w kreowaniu działań ukierunkowanych na gospodarkę niskoemisyjną oraz aktywizację mieszkańców. W zależności od opracowanych programów wsparcia, JST mogą być zaangażowane w wydatkowanie środków na te cele”.
6.	2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności Str. 32	Jest: „Zostanie określony <u>minimalny próg wymaganych oszczędności energii w wyniku realizacji projektu</u> . Osiągane poziomy efektywności energetycznej liczone będą kumulatywnie, tj. uwzględniając dotychczas przeprowadzone modernizacje podnoszące klasę energetyczną.”	Z uwagi na tak sformułowane zapisy, Program powinien jednoznacznie wskazywać na podstawie jakiego dokumentu bądź wytycznych zostanie określony minimalny próg wymaganych oszczędności energii w wyniku realizacji projektu. Stąd też rekomenduje się

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			doprecyzowanie zapisów Programu w tym zakresie.
7.	<p>2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności</p> <p>Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p> <p>str.48</p>	<p>Jest: „Cyrkulacyjne gospodarowanie zasobami w procesach gospodarczych dotyczy również wykorzystywanego w nich terenu. W Polsce nadal zauważalny jest problem związany z występowaniem terenów zanieczyszczonych bądź zdegradowanych. Dodatkowo zabudowa miejska wkracza na tereny zieleni, omijając tereny zanieczyszczone/zdegradowane. Problemem w Polsce są również pozostawione po działalności gospodarczej lub innej działalności odpady będące źródłem zanieczyszczeń i powodujące faktyczne wyłączenie z użytkowania zajętych przez nie terenów.”</p>	<p>Przywołane zapisy definiują określone zagadnienia związane z gospodarką odpadami. Jednakże w zapisach projektu nie przedstawiono proponowanych działań, jakie zostaną wsparte w ramach programu. Zgodnie z Linią Demarkacyjną, s. 14 w celu 2 (vi) przewidziane jest wsparcie w zakresie rekultywacji, w tym remediacji, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą, polegającą m.in. na usuwaniu zanieczyszczeń po zlikwidowanych zakładach. Uszczegółowienie zapisów jest kluczowe dla programowania wsparcia na poziomie regionalnym.</p>
8.	PRIORYTET II	<p>Jest: (...) wspierana będzie modernizacja już istniejącej sieci w kierunku poprawy efektywności energetycznej oraz realizacja projektów związanych z rozwojem systemów ciepłowniczych (...).</p>	<p>Mając na uwadze problem uzyskania efektywności przez obecną infrastrukturę, w zakresie</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	<p>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p> <p>str. 57</p>	<p>W ramach programu wsparcie mogą otrzymać efektywne systemy ciepłownicze oraz nieefektywne systemy ciepła i chłodu, które osiągną status efektywnego systemu ciepłowniczego w rozumieniu art.2 pkt 41) Dyrektywy 2012/27/UE o efektywności energetycznej z dnia 25 października 2012 r. Zgodnie z art. 24 nowej Dyrektywy OZE termin na osiągnięcie ww. statusu został wyznaczony na 31 grudnia 2025 r.</p>	<p>wsparcia systemów ciepłowniczych (źródeł i sieci) konieczne jest wprowadzenie wyraźnej preferencji dla systemów, które nie spełniają aktualnie parametrów systemów efektywnych energetycznie, które dzięki wsparciu staną się systemami efektywnymi w rozumieniu przepisów unijnych. Istotą polityki spójności jest kierowanie wsparcia w ramach FS i EFRR w pierwszej kolejności tam, gdzie sytuacja wymaga szybkiej interwencji , co jednocześnie zapewni największe efekty dla klimatu i środowiska.</p>
9.	<p>PRIORYTET II</p> <p>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE)</p>	<p>Wskaźniki rezultatu: RCR 32- dodatkowa moc zainstalowana na odnawialnych źródłach energii.</p> <p>Wątpliwości budzi poziom skali zakładanych efektów dla wsparcia OZE.</p>	<p>Na dotacje w działaniu 2.2 (EFRR) wskazano alokację 599 mln Euro. Efektem wsparcia ma być 455 MW nowych mocy OZE. Koszt jednostkowy 1 MW w FEnIKS to ok. 1,32 mln Euro. Natomiast np. w dotychczasowym RPO WP na lata 2014-2020 na rozwój OZE przeznaczono ok. 640 mln zł (143</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju str.65		mln Euro), a planowane produkty projektów to uzyskanie mocy ok. 252 MW OZE. Koszt jednostkowy w RPO wynosi więc ok. 0,570 mln Euro. Z uwagi na powyższe rekomendujemy rozważenie weryfikacji wartości wskaźników.
10.	<p>PRIORYTET II</p> <p>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 2.3</p> <p>Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)</p> <p>str. 68-69</p>	<p>Zapisy programu dostrzegają konieczność uwypuklenia „takich kwestii jak: rozwój cywilizacyjny niezgazyfikowanych terenów wiejskich i Polski Wschodniej, ograniczenie niskiej emisji (w tym pyłów zawieszonych PM2,5 i PM10), promowanie gazu jako paliwa niskoemisyjnego w kontekście emisji CO2 czy stabilizacja pracy odnawialnych źródeł energii”.</p> <p>W związku z takim brzmieniem projektodawca jednoznacznie powinien rozstrzygnąć, czy w najuboższych regionach możliwe będzie dofinansowanie źródeł energii spalających gaz ziemny.</p>	Koncentracja wsparcia bądź preferencje to jedyne realne rozwiązanie w celu eliminacji spalania węgla, odpadów i rozwiązania problemów z niską emisją na obszarach najuboższych.
11.	PRIORYTET II	Spółki energetyczne podnoszą problemy z sieciami dystrybucyjnymi, dla których rozwiązaniem powinny być zintensyfikowane inwestycje, modernizacja i automatyzacja	W FENIKS w celu szczegółowym 2.3 (EFRR) należy przewidzieć jednoznaczną preferencję

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	<p>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E) str. 68-69</p>	<p>sterowaniem pracy transformatorów i sieci dystrybucyjnych, z wykorzystaniem magazynów bateryjnych (zbiorczych, np. przy transformatorach SN), a nie demontaż świetnie rozwijającego się rynku prosumenckiego.</p>	<p>wsparcia elektroenergetycznego systemu dystrybucji dla obszarów o dużym nasyceniu instalacjami OZE. Zwracamy również uwagę, że zapowiadana przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska likwidacja systemu opustów dla prosumentów OZE zahamuje rozwój mikroinstalacji OZE i uniemożliwi nie tylko rozwój fotowoltaiki, ale również pomp ciepła, które są najlepszym i najbardziej ekologicznym rozwiązaniem do zasilania budynków. Rekomendujemy w związku z tym rozważenie odstąpienia od procedowania tych zmian.</p>
12.	<p>PRIORYTET II</p> <p>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci</p>	<p>Jest: „W przypadku projektów liniowych możliwa będzie budowa sieci kablowych zamiast linii napowietrznych”.</p> <p>Proponuje się uzupełnić tekst o frazę „skablowanie” jako regułę wynikającą z Polityki Energetycznej Polski 2040.</p>	<p>Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (MP z 2021 poz. 264). „Rozbudowa infrastruktury przesyłowej pozwoli na wyprowadzenie mocy</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E) str. 68-69		z istniejących i nowych źródeł (w tym energetyki wiatrowej i jądrowej) i poprawę pewności zasilania, a także do zwiększenia możliwości wymiany transgranicznej, z zachowaniem zasady samowystarczalności mocy wytwórczych w Polsce. Inwestycje w systemach dystrybucyjnych (odtworzenia sieci, skablowania sieci średniego napięcia) wpłyną na poprawę jakości dostaw do odbiorców końcowych, co oznacza w szczególności skrócenie długości przerw w dostawach energii.
13.	PRIORYTET II Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku	Jest: „Celem zapewnienia zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki wodnej, przewidziano wsparcie systemów małej retencji oraz renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i obszarów zależnych od wód.” Konieczne jest, aby wsparcie w ramach Programu nie ograniczało się jedynie do wspierania systemów małej retencji w miastach o określonej wielkości i gęstości zaludnienia, ale także obejmowało	Budowa dużych zbiorników retencyjnych posiada charakter inwestycji ponadregionalnej oraz wpisuje się w strategiczne działania związane z adaptacją do zmian klimatu i zapobieganiu klęskom żywiołowym (powodzi jak i susze). Wsparcie inwestycji w zakresie dużych zbiorników

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego str.75	inwestycje dotyczące budowy dużych zbiorników retencyjnych, także poza tymi miastami.	wodnych powinno odbywać się na poziomie krajowym. Duże zbiorniki wodne ograniczają ryzyko klęsk żywiołowych, mogą być wykorzystywane jako źródła wody dla ludności i gospodarki, a także stanowią istotny walor turystyczny i rekreacyjny.
14.	PRIORYTET III Transport miejski Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej str. 87	Jest: „(...) w zakresie publicznego transportu zbiorowego w miastach wsparcie finansowe będzie przeznaczone dla inwestycji w infrastrukturę i tabor szynowy publicznego transportu zbiorowego. Zrównoważenie opcji transportowych w mieście powinno odbywać się poprzez tworzenie nieprzerwanych możliwości przemieszczania się środkami transportu, o jak najmniejszej presji na środowisko. Wymaga to rozwoju (budowy, rozbudowy i poprawy jakości) systemów inteligentnego transportu publicznego w miastach, w szczególności ich integracji funkcjonalnej i przestrzennej (obejmującej miasta i ich obszary funkcjonalne).” Zapisy programu powinny doprecyzować , jak rozumiany jest szynowy publiczny transport zbiorowy. Jednocześnie, zapisy celu 2.8 nie uwzględniają interwencji w przypadku niskoemisyjnego publicznego transportu kołowego (autobusy).	W ślad za zapisami niniejszego programu, w których wskazuję się: wsparcie z zakresu „ <i>rozbudowy i poprawa jakości systemów inteligentnego transportu publicznego w miastach, w szczególności ich integracji funkcjonalnej i przestrzennej (obejmującej miasta i ich obszary funkcjonalne)</i> ”, konieczne jest poszerzenie katalogu inwestycji związanych z niskoemisyjnym publicznym transportem kołowym, aby zakres obejmował kompleksowe wsparcie różnych typów transportu publicznego, zintegrowanych ze sobą. Szynowy transport publiczny obejmować

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			może zarówno metro, tramwaje, ale także kolej miejską. Program powinien doprecyzować jak rozumiany jest transport szynowy.
15.	<p>PRIORYTET III</p> <p>Transport miejski</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p> <p>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p> <p>str. 87</p>	<p>Jest: „W ramach realizowanych projektów transportu publicznego możliwe będzie też sfinansowanie wydatków związanych z obsługą i integracją usług transportu publicznego dostosowanego do potrzeb wszystkich użytkowników (zaplecza techniczne dla taboru, dostosowanie infrastruktury miejskiej do obsługi transportu publicznego i pasażerów, infrastruktura wspierająca rozwój aktywnej mobilności i mikromobilności).”</p> <p>Rekomenduje się doprecyzowanie zapisów dotyczących inwestycji związanych z zapleczem technicznym dla taboru miejskiego oraz infrastruktury miejskiej do obsługi transportu publicznego wspieranych w ramach celu 2.8 programu FEnIKS.</p>	<p>W celu kompleksowego wspierania inwestycji w zakresie zrównoważonego transportu miejskiego, zasadne wydaje się także wsparcie aktywnych mobilności i mikromobilności m.in. poprzez budowę ścieżek rowerowych i pieszych oraz inwestycji typu P&R, B&R czy K&R. W zapisach projektu programu, ale także w Linii demarkacyjnej nie wymienia się konkretnych inwestycji związanych ze wsparciem na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej. Rekomendujemy dookreślenie zapisów o konkretne inwestycje związane z mobilnością miejską wsparte w ramach niniejszego programu.</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
16.	PRIORYTET III Transport miejski Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej str. 87	Jest: „We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmiany klimatu i łagodzeniu jej skutków (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Dodatkowe elementy mogą być uwzględniane, jeżeli realizują szersze cele Polityki Spójności (np. zieleń, usuwanie barier architektonicznych, elementy budownictwa wynikające ze zmian klimatu).”	Czy zgodnie z tym zapisem przewiduje się wsparcie inwestycji dot. np. energooszczędnego oświetlenia ulicznego jako element projektu? Tego typu inwestycje wpisują się w rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego.
17.	PRIORYTET III Transport miejski Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej str. 88	Jest: „Wsparcie będzie dedykowane miastom wojewódzkim i ich obszarom funkcjonalnym z wyłączeniem obszaru Polski Wschodniej.” Program FEnIKS nie powinien wyłączać regionów z obszaru Polski Wschodniej ze swojego wsparcia, argumentując niniejszy zapis, o możliwość korzystania miast wojewódzkich z tego rodzaju wsparcia z Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej.	Program ponadregionalny – FE dla Polski Wschodniej to program dedykowany Makroregionowi Polski Wschodniej o charakterze dodatkowości. Środki FS i EFRR powinny służyć wyrównywaniu szans rozwojowych regionów słabszych. Wykluczając miasta z terenu Polski Wschodniej w ramach celu 2.8. Programu FEnIKS – może nastąpić blokowanie impulsów rozwojowych dla Makroregionu a program Fundusze Europejskie dla Polski

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			Wschodniej straci swój charakter dodatkowości.
18.	<p>PRIORYTET III</p> <p>Transport miejski</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p> <p>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p> <p>str. 92</p>	<p>Jest: „Wspierane będzie także rozmieszczenie infrastruktury ładowania / tankowania pojazdów bezemisyjnymi paliwami alternatywnymi.”</p> <p>Przywołane zapisy projektu nie precyzują jakiego rodzaju paliwa alternatywne będą wspierane w zakresie infrastruktury ładowania / tankowania pojazdów bezemisyjnych. Oraz czy infrastruktura dotycząca tankowania pojazdów gazem będzie wspierana w ramach programu FEnIKS? Jednocześnie niejasne jest sformułowanie: czy możliwe będą w ramach FEnIKS inwestycje w infrastrukturę oraz czy np. powstanie opracowanie, z którego będzie wynikać rekomendowane rozmieszczenie punktów ładowania/tankowania?</p>	<p>Należy zauważyć, że zgodnie z ustawą o elektromobilności i paliwach alternatywnych z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. 2018 poz. 317) <i>paliwa alternatywne</i> to paliwa lub energia elektryczna wykorzystywane do napędu silników pojazdów samochodowych lub jednostek pływających stanowiące substytut dla paliw pochodzących z ropy naftowej lub otrzymywanych w procesach jej przetwórstwa, w szczególności energię elektryczną, wodór, biopaliwa ciekłe, paliwa syntetyczne i parafinowe, sprężony gaz ziemny (CNG), w tym pochodzący z biometanu, skroplony gaz ziemny (LNG), w tym pochodzący z biometanu, lub gaz płynny (LPG). W związku z takim</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			brzmieniem rekomenduje się doprecyzowanie zapisów.
19.	<p>PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z FS</p> <p>Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T str. 91</p>	<p>Jest: „Kluczowe zatem będą działania na rzecz zakończenia budowy podstawowej sieci transportowej łączącej główne ośrodki gospodarcze w kraju oraz państwa sąsiednie w ramach sieci TEN-T.”</p> <p>W związku z planowaną rewizją korytarzy transportowych przynależnych do sieci bazowej TEN-T, konieczne jest rozszerzenie zakresu wsparcia w celu 3.1 Programu w zakresie finansowania inwestycji infrastrukturalnych (budowa i modernizacja), wpisujących się w przyszłą zaktualizowaną bazę sieci TEN-T.</p>	<p>Rewizja sieci TEN-T może wyznaczyć nową bazę korytarzy, ich finansowanie powinno wpisywać się w zakres niniejszego Programu, z uwagi na strategiczny charakter interwencji. Dodanie zapisów o możliwości finansowania nowych korytarzy przynależnych do sieci TEN-T w ramach celu 3.1, po ich rewizji doprecyzuje zakres interwencji.</p>
20.	<p>PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z FS</p> <p>Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T str. 93</p>	<p>Jest: „(...) finansowane będą inwestycje w portach lotniczych sieci TEN-T (bazowej i kompleksowej) oraz krajowego organu zarządzania przestrzenią powietrzną w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> · bezpieczeństwa i ochrony ruchu lotniczego, · systemu zarządzania ruchem lotniczym wynikającego z SESAR · łagodzenia oddziaływania sektora lotniczego na środowisko naturalne.” 	<p>Wsparcie portów lotniczych przynależnych do sieci TEN-T ma charakter strategiczny oraz istotnie wpływa na poprawę dostępności wewnętrznej i zewnętrznej kraju. Poszerzenie zakresu wsparcia o finansowanie inwestycji związanych z infrastrukturą portu lotniczego w kierunku bezpieczeństwa oraz zmniejszenia</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
		W związku z potrzebą kompleksowego wsparcia portów lotniczych przynależnych do sieci TEN-T, konieczne jest rozszerzenie zapisów związanych z zakresem wsparcia o możliwość wsparcia infrastruktury portów lotniczych (pasy startowe/drogi kołowania/terminale), w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa ruchu lotniczego oraz zmniejszenia oddziaływania na środowisko naturalne.	wpływu na środowisko naturalne wpisuje się w zakres przewidzianych działań w ramach celu 3.1 oraz umożliwia kompleksowe wsparcie strategicznych portów lotniczych w kraju.
21.	PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z FS Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T str. 93	Jest: „Poprawiona zostanie także dostępność do lotnisk, dzięki realizacji komplementarnych projektów drogowych i kolejowych.” W ramach projektów poprawiających dostępność do lotnisk przynależnych do sieci TEN-T, interwencje w ramach Programu uwzględniają projekty drogowe i kolejowe. Nie jest jednak precyzyjnie opisane, jakiego rodzaju inwestycje w zakresie interwencji drogowych czy kolejowych zwiększających dostępność do lotnisk będą mogły zostać wsparte w ramach Programu. Czy interwencja przewiduje wsparcie dróg regionalnych (wojewódzkich) i lokalnych oraz wsparcie inwestycji w zakresie kolei regionalnej, które bezpośrednio wpływają na poprawę dostępności do lotnisk? W celu komplementarnego wsparcia dostępności do lotnisk, rekomenduje się wsparcie inwestycji w zakresie budowy/modernizacji dróg regionalnych i lokalnych oraz regionalnych linii kolejowych, które bezpośrednio będą skomunikowane z portami lotniczymi, przynależnymi do sieci TEN-T.	Należy doprecyzować zapisy w zakresie poprawy dostępności do lotnisk. Uwzględnienie w Programie dróg niższego rzędu niż drogi krajowe, oraz przewozów regionalnych, które bezpośrednio łączą się z portem lotniczym przynależnym do sieci TEN-T, daje komplementarne podejście i istotnie wpływa na poprawę dostępności do strategicznych lotnisk. Jednocześnie, na str. 112 Programu, zakres wskaźnika przewiduje budowę/ przebudowę dróg dojazdowych krajowych, ale także regionalnych i lokalnych.

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
22.	<p>PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Wsparcie w ramach celu 3.2 nie uwzględnia dróg wojewódzkich prowadzących do przejść granicznych, które mają charakter strategiczny dla kraju. Konieczne jest uwzględnienie zapisów związanych ze wsparciem dróg wojewódzkich, prowadzących do granicy państwa, tym bardziej, że w celu 3.1. FS podkreśla się interwencję Programu w poprawie dostępności transgranicznej.</p>	<p>Z uwagi na strategiczny i ponadregionalny charakter interwencji, jakim jest połączenie zewnętrzne kraju rekomenduje się wsparcie w ramach niniejszego Programu dróg wojewódzkich prowadzących do przejść granicznych.</p>
23.	<p>PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę</p>	<p>Jest: „Poprawa dostępności komunikacyjnej kraju wymaga także wspierania rozwoju połączeń do sieci TEN-T obszarów od niej oddalonych w tym ośrodków miejskich. Dlatego przewiduje się realizację (budowę i przebudowę) wybranych pozamiejskich odcinków dróg krajowych poza siecią TEN-T (w tym dróg ekspresowych) (...)”</p> <p>Proponujemy dodanie zapisu:</p> <p>„Poprawa połączeń sieci dróg krajowych poprzez tworzenie nowych korytarzy drogowych do węzłów autostrad i dróg ekspresowych, optymalizację kategoryzacji istniejących ciągów dróg wojewódzkich i powiatowych oraz ich modernizację.”</p>	<p>Poprawa połączeń do sieci TEN-T nie powinna być ograniczona jedynie do wspierania dróg krajowych, (dodatkowo zarządzanych jedynie przez krajowego zarządcę), ale także uwzględniać wsparcie w zakresie modernizacji i budowy m.in. dróg wojewódzkich i powiatowych wraz z dostosowaniem ich do wymaganych parametrów naciskowych, które stanowią</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej str.107	Rekomenduje się uwzględnienie budowy i modernizacji odcinków dróg wojewódzkich i powiatowych, stanowiących łączniki infrastrukturalne z drogami szybkiego ruchu (autostradami/ drogami ekspresowymi), a także możliwość dofinansowania budowy zjazdów z dróg szybkiego ruchu ze środków dostępnych w ramach programu FEnIKS, z uwzględnieniem optymalizacji kategorii tych dróg.	bezpośrednie łączniki infrastrukturalne do sieci TEN-T. Jednocześnie w celu poprawy dostępności komunikacyjnej kraju do sieci TEN-T wsparcie w ramach tego celu powinno także uwzględniać zjazdy z dróg szybkiego ruchu, gdyż stanowią strategiczny cel rozbudowy całej sieci TEN-T. Takie podejście zagwarantuje kompleksowy rozwój połączeń komunikacyjnych. Jednocześnie, na s. 112 Programu, zakres interwencji przewiduje budowę/ przebudowę dróg dojazdowych krajowych, regionalnych i lokalnych.
24.	PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	Jest: „Wsparcie transportu drogowego będzie realizowane poprzez budowę kluczowych obejść miejscowości obciążonych ruchem tranzytowym.” Należy doprecyzować, jakie kryteria związane z obciążeniem ruchem tranzytowym będą brane pod uwagę, by zakwalifikować wybrane miejscowości do tego rodzaju wsparcia.	Zapis nie precyzuje kryteriów, na podstawie których mogą zostać wybrane miejscowości do wsparcia. Finansowanie dróg krajowych w miastach na prawach powiatu powinno zostać uwzględnione w ramach programu krajowego.

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej str.107	Jest: „Finansowane będą projekty budowy obwodnic na sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych) poza siecią TEN-T, zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg.” Zapisy wskazują na brak wsparcia dróg krajowych w miastach na prawach powiatu.	Proponuje się utrzymanie dotychczasowej demarkacji z perspektywy 2014-2020, tj. poziom krajowy: „drogi krajowe, w tym drogi krajowe w miastach na prawach powiatu”.
25.	PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej str.107	Jest: „Finansowane będą również przebudowy wybranych odcinków istniejących dróg krajowych do parametrów naciskowych 11,5 tony/oś (115 kN/oś). Propozycja zmian: „Finansowane będą również przebudowy wybranych odcinków istniejących dróg krajowych i wojewódzkich do parametrów naciskowych 11,5 tony/oś (115 kN/oś).”	Koniczne jest rozszerzenie zakresu wsparcia związanego z dostosowaniem parametrów naciskowych zgodnie z wymogami EU także o drogi wojewódzkie i powiatowe, zwłaszcza te, które stanowią bezpośrednie łączniki do sieci TEN-T. Finansowanie także dróg wojewódzkich w celu dostosowania ich do parametrów naciskowych zgodnie z wymogami UE, ze względu na strategiczny i ponadregionalny charakter interwencji, powinien być finansowany ze źródeł niniejszego programu. Zoptymalizowanie kategoryzacji zarówno dróg krajowych jak i wojewódzkich istotnie przyczyni się do płynności transportu (m.in. towarowego)

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			w całym kraju. Zapisy te powinny zostać uwzględnione także w Linii Demarkacyjnej.
26.	<p>PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p> <p>str.108</p>	<p>Jest: „W sektorze kolejowym projekty na liniach poza siecią TEN-T będą dotyczyć budowy i modernizacji linii kolejowych i węzłów transportowych dla przewozów o charakterze ponadregionalnym.</p> <p>Kontynuowana będzie elektryfikacja linii kolejowych.”</p> <p>Zasadnym będzie zapewnienie realizacji na poziomie krajowym projektów dot. linii kolejowych zarządzanych przez PKP PLK S.A., dla których w okresie 2014-2020 sfinansowano ze środków RPO przygotowanie dokumentacji przedprojektowej/projektowej (projekty przygotowawcze).</p>	<p>W przypadku projektów liniowych przygotowawczych, zrealizowanych w ramach RPO na lata 2014-2020, brak jest przesądzenia dotyczącego źródła finansowania kontynuacji tych projektów w zakresie robót budowlanych. Projekt FEnIKS przewiduje jedynie wsparcie infrastruktury kolejowej o charakterze ponadregionalnym.</p> <p>Infrastruktura kolejowa zarządzana przez PKP PLK S.A. - wszystkie linie kolejowe bez względu na ich charakter, w tym realizacja inwestycji liniowych, na przygotowanie których spółka otrzymała środki z RPO na lata 2014-2020, powinna być realizowana na poziomie krajowym / ponadregionalnym.</p> <p>Uwagi w tym zakresie były już</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			niejednokrotnie zgłaszane przez regiony (m.in. w odniesieniu do linii demarkacyjnej).
27.	<p>PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR</p> <p>Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej str.112</p>	<p>Zakres interwencji/Kod: 90-nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe.</p> <p>W opisie celu 3.2 EFRR wymienia się jedynie wsparcie kierowane w zakresie dróg krajowych zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg. Jednocześnie, w ramach inwestycji przewidzianych w celu 3.2 zakres interwencji, obejmuje interwencję w zakresie nowo powstałych wybudowanych dróg nie tylko krajowych, ale także regionalnych i lokalnych dróg dojazdowych.</p>	<p>Uwzględnienie dróg niższego szczebla, które bezpośrednio łączą się z drogami szybkiego ruchu (autostradami/drogami ekspresowymi) lub portami lotniczymi, a także z granicą państwa, posiadają znaczenie strategiczne dla całego kraju. Powinny zatem zostać wsparte w ramach programu krajowego FENiKS.</p>
28.	<p>PRIORYTET VI: Zdrowie</p> <p>Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym</p>	<p>Jest: „Konieczne jest wzmocnienie współpracy ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i opieki szpitalnej, celem unikania zbędnych hospitalizacji oraz skrócenia czasu jej trwania. Tym samym nowoczesna opieka szpitalna powinna mieć na uwadze również skracanie czasu hospitalizacji pacjenta i po udzieleniu niezbędnych świadczeń, przekierowanie go z powrotem na poziom opieki specjalistycznej.”</p>	<p>W cytowanym zapisie wskazano ogólne założenia, natomiast brak jest konkretnych typów projektów możliwych do realizacji w ramach niniejszej interwencji. Rekomendujemy uszczegółowienie zapisów.</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej str.115	Koniecznym jest jednoznaczne określenie dla jakich podmiotów będą dedykowane oraz jakie typy interwencji będą realizowane na poziomie krajowym w ramach systemu ochrony zdrowia, skupiające się na wzmocnieniu działań na rzecz przekierowania większej liczby świadczeń zdrowotnych z poziomu leczenia szpitalnego na niższe poziomy – w szczególności ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, w tym świadczeń i zabiegów wykonywanych w ramach tzw. „jednego dnia”.	
29.	PRIORYTET VI: Zdrowie Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej str.115	Rekomenduje się rozważanie możliwości wsparcia infrastrukturalnego pod kątem przebudowy/modernizacji zaplecza w podmiotach leczniczych (m.in. pralni i kuchni).	Dokonując analizy licznych dokumentów problem nie jest uwzględniony w żadnym programie w którym angażowane są środki UE, co jest istotne ze względu na powielanie się niektórych typów interwencji. Działania nie były też wspierane w perspektywie finansowej 2014-2020. Jednocześnie podmioty lecznicze zgłaszają, iż infrastruktura tych pomieszczeń jest przestarzała i wymaga nakładów inwestycyjnych. Dotychczas wspierane obszary ochrony zdrowia dotyczyły głównie obszarów wynikających z Map Potrzeb Zdrowotnych - czyli miejsc

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			<p>udzielania świadczeń medycznych (tj. oddziałów szpitalnych, bloków operacyjnych) lub termomodernizacji budynków.</p> <p>Wsparcie wskazanego zakresu pozwoli na zmniejszenie energochłonności oraz ilości użytkowej wody, w związku z czym działania wpisują się w założenia programu. Dodatkowo pozwoli na utrzymanie stałych miejsc pracy, co jest istotne w obliczu COVID-19 i sytuacji na rynku pracy. Wsparcie modernizacji kuchni ma wymierny aspekt zdrowotny i profilaktyczny. Przygotowanie żywienia odpowiedniego do stanu zdrowia pacjenta w tym też specjalistycznego np. dla pacjentów onkologicznych jest integralnym elementem działalności leczniczej podmiotów leczniczych (szpitali, zakładów opiekuńczo leczniczych, pielęgnacyjno – opiekuńczych).</p> <p>Adekwatne do potrzeb żywienie (diety) prowadzi do mniejszej</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
			liczby powikłań, jak również skrócenia czasu pobytu np. w szpitalu, co w efekcie przynosi jednostce większe oszczędności.
30.	PRIORYTET VI: Zdrowie Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej str.115	Jest: „(...)interwencje w ramach programu będą dążyły do zwiększenia potencjału opieki szpitalnej wyłącznie w sytuacjach, gdy nie ma możliwości zabezpieczenia odpowiedniej diagnostyki i leczenia na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (np. operacje, zabiegi wysokospecjalistyczne i inne, wymagające leczenia szpitalnego), jak również wyłącznie w przypadku, gdy identyfikuje się faktyczne – uzasadnione nieodpowiednim stanem infrastruktury – inwestycje i potrzeby.” Rekomenduje się doprecyzowanie zapisu, jakiego rodzaju interwencja zostanie skierowana dla szpitali, które faktycznie uzasadnią potrzebę wsparcia. Wsparcie w infrastrukturę powinno obejmować zarówno budowę nowych jak i modernizację i rozbudowę obecnych szpitali/oddziałów.	W cytowanym zapisie wskazano ogólne założenia natomiast brak jest konkretnych typów projektów możliwych do realizacji w ramach niniejszej interwencji.
31.	PRIORYTET VI: Zdrowie Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie	Jest: „Konieczne będzie ponadto dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do zmieniającej się dynamicznie sytuacji demograficznej, w szczególności w obszarze opieki nad matką i dzieckiem, neonatologii i pediatrii oraz innych dziedzin zajmujących się leczeniem dzieci.”	W cytowanym zapisie wskazano ogólne założenia natomiast brak jest konkretnych typów projektów możliwych do realizacji w ramach niniejszej interwencji. Z uwagi na

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
	odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej str.116	Konieczne jest doprecyzowanie zakresu interwencji w zakresie wsparcia opieki zdrowotnej, mającej na celu dostosowanie się do zmieniającej sytuacji demograficznej. Czy zakres interwencji przewiduje budowę nowych obiektów, mających strategiczne znaczenia dla kraju oraz odpowiadających aktualnym wyzwaniom demograficznym i potrzebom społecznym, jak budowę szpitali uniwersyteckich, czy centra zdrowia dziecka? Jednocześnie tego rodzaju inwestycje powinny zostać wsparte niezależnie od organu założycielskiego czy prowadzącego wg rozwiązań prawnych obowiązujących na moment aplikowania o środki, jak to jest przewidziane w Linii demarkacyjnej.	strategiczny i ponadregionalny charakter proponowanych inwestycji, należy je wspierać w ramach niniejszego Programu.
32.	PRIORYTET VI: Zdrowie Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej str.116	Jest: „Konieczność rozwoju i wzmocnienia potencjału Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego oraz jednostek współpracujących z Systemem, wynika nie tylko z sytuacji epidemiologicznej spowodowanej COVID-19 i jej skutków, ale również potrzeby zapewnienia pełnej gotowości służb do szybkiego reagowania w razie potencjalnych, przyszłych zagrożeń.” Rekomenduje się poszerzenie zapisów w ramach celu 4.5 niniejszego programu o wsparcie inwestycji związanych z modernizacją i rozbudową lądowisk lokalnych w kierunku ratownictwa medycznego.	Z uwagi na strategiczny i ponadregionalny charakter wsparcia, nakierowany na szybkie i skuteczne podejmowane działań w zdarzeniach nagłych, zaproponowane wsparcie wpisuje się w zakres interwencji celu 4.5 niniejszego programu.

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
33.	<p>PRIORYTET VI: Zdrowie</p> <p>Cel szczegółowy 4.5</p> <p>Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p> <p>str.116</p>	<p>Ponadto wskazano (str. 116), że „Interwencja funduszy będzie wspierać realizację modelu włączenia społecznego i opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osobami starszymi i przewlekle chorymi. (...) Szczególnie istotne będzie wspieranie opieki nad osobami starszymi oraz dotkniętymi chorobami i zaburzeniami psychicznymi”.</p> <p>Należy zwrócić uwagę na zapisy linii demarkacyjnej, zgodnie z którą infrastruktura placówek zapewniających całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku przewidziana jest w ramach systemu opieki społecznej wyłącznie na poziomie regionalnym. Dodatkowo należy doprecyzować jakie modele opieki włączenia społecznego będą mogły mieć zastosowanie na poziomie krajowym, a jakie na poziomie regionalnym.</p>	<p>W cytowanym zapisie wskazano ogólne założenia natomiast brak jest konkretnych typów projektów możliwych do realizacji w ramach niniejszej interwencji oraz konkretnego podziału interwencji pomiędzy wsparcie krajowe, a regionalne.</p>

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
34.	PRIORYTET VII: Kultura Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych str. 121	Jest: „Dodatkowo, wsparcie pozwoli m.in. na tworzenie warunków dla realizacji procesów rewitalizacji społecznej na obszarach kryzysowych.” Doprecyzowania wymaga pojęcie procesu rewitalizacji obszarów kryzysowych.	Z uwagi na różnorodną interpretację pojęcia <i>obszar kryzysowy</i> , należy doprecyzować, jak jest rozumiany w Programie.
35.	PRIORYTET VII: Kultura Cel 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych str. 122	Jest: „Wsparcie będzie ukierunkowane na realizację inwestycji energooszczędnych oraz w pełni odpowiadających wyzwaniom zielonej gospodarki. Nowo wznoszona infrastruktura dążyć będzie do osiągnięcia neutralności energetycznej, zaś modernizacja istniejącej kubatury będzie polegać na zmniejszaniu energochłonności”. <u>Proponuje się zmienić to zdanie następująco:</u> Wsparcie będzie ukierunkowane na budowę nowych obiektów instytucji kultury, przebudowę, rozbudowę, nadbudowę i remonty istniejących budynków instytucji kultury oraz rewitalizację zabytkowych obiektów instytucji kultury z uwzględnieniem zastosowania technologii energooszczędnych.	Konieczne jest doprecyzowanie rodzajów inwestycji i remontów na które skierowane będzie wsparcie finansowe z tego Priorytetu.

Lp.	Część dokumentu	Treść uwagi/propozycja przeformułowania fragmentu	Uzasadnienie
36.	<p>PRIORYTET VII: Kultura</p> <p>Cel 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p> <p>str. 122</p>	<p>Jest: „Realizowane projekty wykorzystywać będą technologie, które w znacznym stopniu wpłyną na zmniejszenie zużycia energii i ograniczenia jej strat.”</p> <p>Wątpliwość budzą zapisy dotyczące wsparcia inwestycji energooszczędnych oraz w pełni odpowiadających wyzwaniom zielonej gospodarki. Należy doprecyzować jaki zakres środowiskowy projektu będzie możliwy do realizacji w obrębie celu szczegółowego 4.6 dedykowanemu inwestycjom turystyczno-kulturalnym, a jaki powinien być skierowany do priorytetu II wsparcia energetyki i środowiska.</p>	<p>Z uwagi na powielenie się interwencji wsparcia w Priorytecie I i II (w ramach których wsparciem zostaną objęte instytucje publiczne) z Priorytetem VII, także skierowanym do instytucji publicznych rekomenduje się doprecyzowanie zapisów w zakresie inwestycji energooszczędnych oraz zielonej gospodarki pomiędzy Priorytetami.</p>